

מקור החיים

מז. ומכאן מה שפכתבנו, נוכל לראות את גדל הטעות שמשתבשין בו בני-אדם תמיד, שאם נראה לאחד שמדבר לשון-הרע על חברו שלא בפניו ומגנה אותו, וכאשר תשאֵלנו: למה אתה מדבר עליו לשון-הרע? תכף ישיב לך: מפני שגם הוא דבר עלי בפני פלוני ופלוני. וזו טעות גדולה מפני כמה טעמים: אחר, שמי שספר לך זה, אסור מן התורה להאמינו, מפני קבלת רכילות, וכמו שפכתבנו כמה פעמים, ואיך יהיה מתר לילך ולספר עליו מחמת זה. ועוד: דלו יהא שהדבר אמת, שהוא דבר עליך, גם-כן אסור (מ) מחמת זה לילך ולדבר עליו לשון-הרע, וכמו שפכתבנו בסעיף י"ד הנ"ל (מא):

לוח יומי: שנה פשוטה — כב כסלו. כב ניסן. כב אב. שנה מעוברת — כח כסלו. ח ניסן. יח אב.

יז. אם נעשה דבר שלא פהגן, וכא ראוּבן ושאל לשמעון: מי עשה את הדבר הזה? אפלו אם הוא מבין שראובן חושדו בזה (מב), אסור לו לגלות מי שעשה את הדבר, אפלו אם ראה בעצמו, רק ישיב: אני לא עשיתי את הדבר (מג) (אם לא שהוא דבר אשר אפלו אם לא היה שואלו ולא

באר מים חיים

הרבה ראיות שנברר אי"ה לקמן ב"הלכות רכילות". על כן לא ימהר לספר את הדבר לאנשים, אם הוא רואה שחבירו יהיה נפסד על-ידי זה יותר מכפי הדין: (מ) גם כן אסור. וכן כתב רבינו יונה (כמאמר ריט) ע"ן שם. ופירש בזה הכתוב במשלי (כד כט): "אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו" עיין שם: (מא) וכמו שכתבנו. כי בוודאי אין מכוין לתועלת רק לפרסם גנותו של חבירו עי"ש: (מב) ושאל לשמעון וכו' שראובן חושדו וכו'. דמפני שאלת ראובן ודאי לא נשתנה הדין וכמו שכתבנו לעיל

בכלל א' בסעיף ה' ובכלל זה בסעיף ד', ומפני שחשדו גם כן לא נשתנה הדין, כדמוכח בב"ב (קסד:) ע"ן: בשטר מקושר דאתא לקמיה דרבי וכו', חזא ביה רבי בבישות, ועיין שם ברשב"ם דהבישות היה, מפני שהיה סבור רבי שר' שמעון עשה אותו, אמר ליה לאו אנא כתבתיה יהודא חייטא כתביה, אמר ליה כלך מלשון הרע הזה! ופירש הרשב"ם לא היה לך להטיל האשמה עליו, היה לך לומר לא כתבתיו. ועיין עוד מש"כ לעיל בס"ק ל"א מעניין זה: (מג) ישיב אני לא עשיתי. וכל זה אם על-פי תשובתו זו לא ידע עדיין השואל

או צ ר ה ח י י ם

ע"ן ואמר שלמה עליו השלום אל תהי עד חנם ברעך והפתית בשפתיך, אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו, אשיב לאיש כפעלו וכו'. ואמר אחר כן אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו, כי אם גילה על חטאין לא תקום ולא תטור לעשות לו כאשר עשה לך, וזה מוסר נכבד ומעיקרי היראה. ע"ן לעיל אות נז ואות נז*.

מקור החיים

הָיָה חוֹשְׁדוֹ כָּלֵל בְּזָה, הָיָה גַם־כֵּן צָרִיךְ לְסַפֵּר לוֹ, כְּגוֹן: אִם דָּבָר זֶה הוּא מִהֶעֱנִינִים שְׁבִין אָדָם לְחֻבְרוֹ, וְנִשְׁלְמוּ בּוֹ כָּל הַפְּרָטִים שֶׁבְכָלֵל זֶה, אוֹ אִם הוּא מִהֶעֱנִינִים דְּבִין אָדָם לְמָקוֹם, וְנִשְׁלְמוּ בּוֹ הַדְּבָרִים שֶׁפְּתַבְּנוּ לְעֵיל בְּכָלֵל ד' סְעִיף ה', ז', ח', עֵיין שָׁם). וְכָל זֶה שֶׁפְּתַבְּנוּ הוּא מְצַד הַדִּין, אֲבָל רְאוּי לְבַעַל נַפֶּשׁ שֶׁיַּעֲשֶׂה לְפָנִים מְשׁוֹרֶת הַדִּין, וְלֹא יִשְׁמִיט אֶת עֲצָמוֹ מִזֶּה בְּמָקוֹם שֶׁיִּכּוֹל לְהִיּוֹת שֶׁיִּתְּוֹדַע לְהַשְׁוֹאֵל וְיִתְּבַיֵּשׁ פְּלוֹנִי עַל־יָדֵי זֶה. וְיִוְתַר מִזֶּה מְצִינּוֹ בְּסִנְהֶדְרִין (יא.) [פ] בְּכַמָּה תַּנְאִים שֶׁהֵטִילוּ עַל עֲצָמָם הָאֲשָׁמָה כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְּוֹדַע מִי הוּא הַחוֹטֵא. וְכֵן אֵיטָא בְּ"סִפְרֵי חֲסִידִים" (סימן כ"ב), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְאִם הוּא

באר מים חיים

להציל עצמו, אף-על-פי שעל-ידי זה גורם היזק לאחר, ועיין בסמ"ע שם (סעיף קטן י) [פ] שכתב: דאם כבר בא עליו, אסור לסלק ממנו בזה. ומשמע מביאור הגר"א שם (סעיף קטן כט) [פא] שהוא מסכים להסמ"ע, והכא נמי, אם הוא רואה שנחלט לעת עתה חשדא אצל השואל עליו, אסור לו לגלות כדי להסירה מעליו ולתתה על חבירו, ועיין בביאור הגר"א שם, ואם אינו בגדר זה, מותר. ואף על פי כן דבר זה אינו מבורר אצלי היטב למעשה:

ודע דכל זה הסעיף איירי בענין לשה"ר, דהיינו: שדבר זה איננו נוגע בעצם

מי עשה את הדבר. אבל אם על-ידי זה ממילא יודע לו העושה, כגון: שלא היה לו הספק כי אם על שניהם, תלוי בזה, אם הוא באמת דבר שאינו הגון, נראה דמותר לדחות זה מעל עצמו, אף שממילא יתגלגל הדבר על חבירו. אבל אם באמת דבר זה איננו עוולה, רק להשואל, נראה שהדבר זה הוא עוולה, צריך עיון, אם מותר להשיב לו אפילו בלשון אני לא עשיתי את הדבר, כיוון שעל-ידי זה ממילא יתגנדר הדבר על חבירו: ונראה שדבר זה תלוי במה שמבואר ב"חושן משפט" (כסימן שפח ס"ב בהגה"ה), היה רואה נזק בא עליו מותר

או צר החיים

[פ] דיבור המתחיל היה רואה נזק בא עליו כו'. שם בנימוקי יוסף סיים וכתב דאם כבר בא עליו אסור לסלק ממנו כשגורם בזה היזק לחבירו.

[פא] דיבור המתחיל היה רואה כו'. ירושלמי בפ"ג ראה אמת המים שוטפת וכאה לתוך שדהו, עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו רשאי לפנותו למקום אחר, משנכנסו אין רשאי לפנותו למקום אחר. אהן כריסו ארגירא, עד דלא ייתי אהן כריסו ארגירא שרי למימר פלן עביד עבידתי פלן עביד עבידתי. רוצה לומר הגובה דורון המלך קודם שנכנס שרי לאחד לומר פלוני ופלוני עניין הן ועושין מלאכתי, ואף על פי שמתוך כך מכביד על אחרים. מן דייתי אהן כריסו ארגירא אסור, הדין אכסניא פרכא עד דלא ייתון רומאי שרי משחדוניה, ומן דייתון רומאי אסור, ועיין סמ"ע:

[פב] מעשה ברכן גמליאל שאמר השכימו לי שבעה לעלייה, השכים ומצא שמונה, אמר מי הוא שעלה שלא ברשות ירד. עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות וכו'. ולא שמואל הקטן היה אלא איניש אחרנא ומחמת כיסופא הוא דעבד, כי הא דיתיב רבי וקדריש והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא עמדו כולם ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא, אמר ליה אתה הוא שציערת אבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל. [ולא שמואל הקטן היה אלא אדם אחר ומחמת הבושה הוא עשה כן]. כמו שמצאנו שישב רבי ודרש והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום יצא וכו'.

מקור החיים

בְּחִבּוּרַת בְּנֵי-אָדָם וְנַעֲשֶׂה דְבַר אֶחָד שְׁלֹא כִּהְגֹן, וְלֹא נוֹדַע מִי הַחֹטָא, צָרִיף
שְׂיֵאמַר אָנִי הוּא שְׁחָטָאתִי, אֶף-עַל-פִּי שְׁלֹא חָטָא כּו', עֵי"שׁ:

באר מים חיים

לשואל, רק שרוצה סתם לידע, מי עשה את אם ירצה ה' לקמן ב"הלכות רכילות" כלל
הדבר הזה. ואם הדבר הזה נוגע לו, יבואר ט' סעיף י"ד ט"ו עם ציור המצוי בעניין זה:

תם ונשלם חלק ראשון מספר "חפץ חיים":